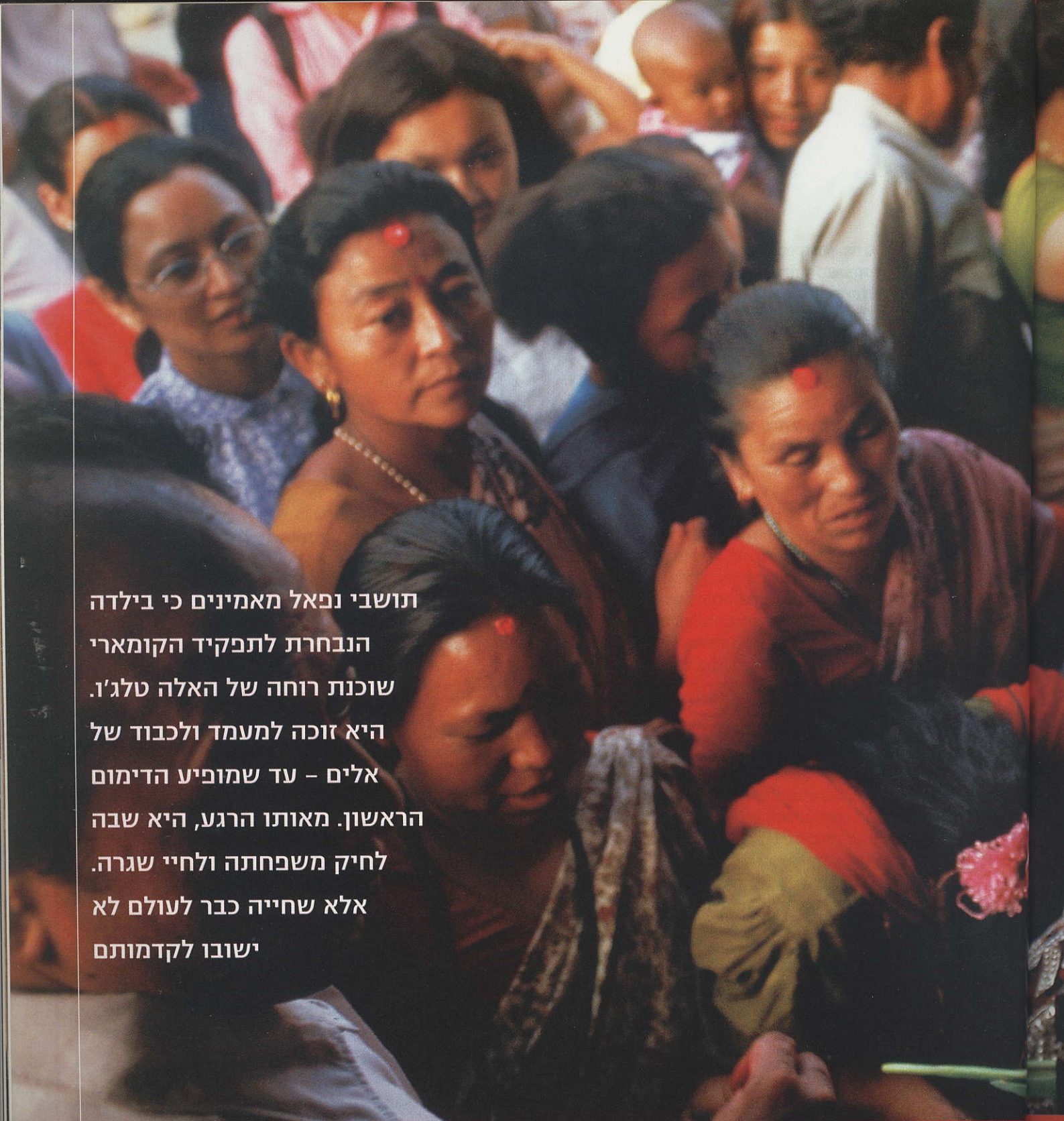

↑ הקומארי של העיר פטאן מוקפת בקהל שבה לבקש את ברכתה

עד טיפת הדם

תושבי נפאל מאמינים כי בילדה
הנבחרת לתפקיד הקומארי
שוכנת רוחה של האלה טלג'ו.
היא זוכה למעמד ולכבוד של
אלים - עד שמופיע הדימום
הראשון. מאותו הרגע, היא שבה
לחיק משפחתה ולחיי שגרה.
אלא שחייה כבר לעולם לא
ישובו לקדמותם

הראשונה

כתב וצילם: יותם יעקבסון

”

הילדה תכהן
 כקומארי עד
 להופעת הדימום
 הראשון. בסיום
 כהונתה מספרים
 אותה ומסירים
 ממנה את
 התכשיטים
 כדי שיעברו
 לבאה אחריה

הכניסה להינדואים בלבד", פלט בגסות שומר הסף. הוא חסם בפני פתח צדדי קטן בירכתי החצר של משכן הקומארי המלכותית בכיכר דורבאר (Durbar) שבלב קטמנדו העתיקה. רציתי להצטרף למקומיים שנהרו דרך החצר לחלות את פניה של הקומארי - הילדה האלה - כשהם נושאים בידיהם מנחות או גוררים אחריהם ילדים קטנים, אבל נאלצתי לסגת. הדבר היחיד שהצלחתי לראות בתוך האפולולית היה גרם מדרגות שדרכו עלו המאמינים אל הקומה השלישית כדי לקבל ברכה מהקומארי. ובכל זאת, התמזל מזלם של הנוכחים הזרים שבחצר, ולהרף עין הציצה הקומארי מבעד לאחד החלונות הגבוהים. ילדה יפה, גילה אינו יותר משש שנים, בגדיה אדומים, סימן של עין שלישית גדולה קבוע על מצחה, ועל ראשה פקעת של שיער אסוף ומקושט בפרחים. היא הביטה לעברנו ספק באדישות תהומית, ספק בבוז. בטרם הספקתי להיטיב מבט, שבה ונעלמה אל תוך ההיכל. "קומארי" בסנסקריט ובשפות שהתפתחו ממנה פירושו "צעירה" או "בתולה". היא ממש ילדה, חשבתי כשאני מבאר לעצמי את משמעות שמה. במדריכי טיולים היא נקראת לעתים "האלה החיה". המחשבות מתחילות להתרוצץ בראשי - איך היא נבחרת? מה היא מגלמת בעיני האנשים? איזה אורח חיים יש לילדה שנחשבת אלה? יצאתי למסע בירורים בעמק קטמנדו. פשוטי בעקבות הקומארי הפכו לצלילה אל נבכי המיניות בנפאל, בפרט המיניות הנשית, ומשם אל מחוזות אישיים הרבה יותר.

עוצמת הבתולים

הנערות הנסגדות כקומארי שייכות לבנות הנווארים, תושביו הקדומים של עמק קטמנדו, שדתם מאופיינת במיזוג בין הינדואיזם לבודהיזם. במאה השלישית לספירה הם קיבלו עליהם את עקרונ המעמדות החברתיים, אף שהוא נוגד את רוח הבודהיזם. בעבר התקיימו שלוש ערי ממלכה נוואריות עצמאיות - קטמנדו (Kathmandu),

**איך נראים
 חיי היומיום
 של קומארי**

הגבלות: כשהקומארי יושבת על הכס אסור לה לדבר, אבל מותר לה לסמן בתנועות ידיים ובהנדת הראש. מחוץ לביתה היא אינה הולכת על הארץ מחשש לזיהום וטומאה, אך ממילא יציאתה מותרת רק כמה פעמים בשנה. בנוגע לאוכל חלות על הקומארי הגבלות: אסור לה לאכול תבלינים מסוימים וכן שום ובצל, הנחשבים למעוררי יצר מיני.

פטאן (Patan) ובקטאפור (Bhaktapur). עם הפיכת קטמנדו לבירתם פחתה חשיבותן של הקומארי רי בפטאן ובבקטאפור והן היו לקומארי מקומיות בלבד, ואילו מעמדה של הקומארי בקטמנדו, שנוהגת תרה הקומארי המלכותית היחידה, עלה.

ובכל זאת יש גם היום ברחבי העמק עוד קומארי, רי, ילדות-אלות, בנוסף לקומארי המלכותית המוכרת. ומכיוון שזרים כמעט לא שמעו על אודותיהן, הנחתי שלא תהיה שם סוללת ההגנה המרתיעה. זה היה נכון. בכמה מקומות התקבלתי בסבר פנים יפות, ואפילו העריכו אותי על כך שבתור זר הגעתי במיוחד כדי לחלוק כבוד לקומארי וללמוד על אורחותיה של האלה.

תושבי נפאל מאמינים שבגופה של הילדה הנבחרת קומארי שוכנת לתקופה מסוימת רוחה של האלה טלג'ו, שרואים בה לא אחת התגלמות של קאלי או דורגא, אשתו של שיווה. זוהי אלה בוגרת המחסלת שדים זכרים ואויבים. היא מגלמת את מכלול תכונות ה"שאקטי" - הכוח הנשי - שבייטוייו מנוגדים זה לזה, אך גם משלמים זה את זה: מצד אחד פרוץ וברכה ארצית, ומהצד האחר - לוחמנות.

כיצד אלה גדולה ולוחמת גדולה מופיעה בדמותה של ילדה זכה? התשובה מצויה באגדות המקומיות. רוב האגדות מספרות שהאלה טלג'ו נפגעה מהמי לך. כמה מהאגדות מלחשות כי בשל כמיהתו המינית האסורה אליה היא נעלמה, הופיעה בחלומו והבטיחה שתופיע בדמות נערה מקאסטת סאקיה הבודהיסטית, כלומר ממעמד הצורפים, שנחשב לנמוך. בני קאסטת זו טוענים לשושלת ישירה מממלכת סאקיה ההיסטורית, שממנה צמח הברודה במאה השישית לפני הספירה.

האלה נרתעה מהמלך לא בשל היותו ארצי, שהרי הוא נחשב להתגלמות של אל. רתיעתה מפניו טמונה ברעיון עמוק הרבה יותר: בעצם ההתמסרות המינית, האלה (וכך גם כל אישה) מפקידה את כוחה בידי הגבר. אז הופך כוחה מעוצמת רוחנית לוחמנית לכוח אחר - כוח של פרוץ ושפע ארצי, שכן

↑ הקומארי
בפטאן על
הבמה ברחוב
בקבלת פנים
ציבורית

הזיווג מניב פירות אדמה וצאצאים. יש גם אלות אחרות, למשל שבע האמהות, שמע־ניקות בראש ובראשונה הגנה. יש להן כוח להרוס בצד הכוח לברוא. שלא כמו האלות הקדומות, הן לוחמות חטובות, צעירות ויפות. הן יכולות להיות לעתים מבוגרות, אך הן לעולם אינן הרות. נראה שמקור כוחן טמון בהיותן בתולות, שכן הבתור־לים נתפשים כפוטנציאל לא ממומש, כסכר לעור־צמה אדירה שטמונה בגוף האישה, ולכן גלומה בהם סכנה גדולה. מסיבה זו, ילדה בתולה שעוד לא קיבלה מחזור – כזאת שיכולת הרבייה שלה היא עדיין בגדר פוטנציאל בלבד – היא המתאימה ביותר להכיל בגופה את רוח האלה החזקה.

לילה שטוף דם

המועמדות לתפקיד הקומארי המלכותית נבחרות לפי חישובים אסטרולוגיים שונים ונבחנות במבנה שנקרא הנומן דהוקה (Hanuman Dhoka), הנמצא בשולי הכיכר המרכזית שליד ארמון המלך הישן בקטמנדו. בילדה שנבחרת צריכים להתקיים 32 סימנים של שלמות פיזית, בהם רגליים פרו־פורציונליות, כף רגל לא שטוחה, ציפורניים נאות, כפות רגליים וידיים רכות ומוצקות, גוף רחב בכת־פיים וצר במותניים, ירכיים כשל אייל, איבר מין קטן ומעוצב, חזה ולחיים כשל אריה, צוואר כקוני־כיה, ארבעים שיניים לבנות, נאות וללא מרווחים, ריסים כשל פרה ועוד. הנטייה הברורה היא לבחור את הילדות הצעירות ביותר, בנות שנתיים־שלוש, אך חשוב שיהיו בהן סממנים של בגרות פיזית מסוימת, כמו למשל מספר השיניים. מלבד הצד הפיזי נבחנת גם רוחה של הנבחרת, במבחן שבו עליה להפגין רוגע והיעדר פחד.

לאחר בחירת הקומארי חולפים שלושה־ארבעה שבועות שבהם נכנסת רוח האלה בהדרגה לגוף. ביום השמיני של חודש דסאי (המקביל לחר־דש אוקטובר) חוגגים את חיסול השד מהישה אסורה על ידי דורגא, באירוע המציין את התג־למות הכוח הלוחמני הנשי. באותו הלילה, המכ־נה בנפאל "הלילה השחור", מקריבים קורבנות

מרות: מכיוון שהיא אלה, מקובל לנהוג על פי רצונותיה של הקומארי, אלא שלעתים הדבר קשה לביצוע. סיפרו לי שאם ילדים שמשחקים איתה לא מצייתים לה, הם נענשים. כששאלתי על כך, אמרו לי שאם הקומארי חורגת מההתנהגות המקובלת, עשויים להכריז שאינה מתאימה ולחפש אחרת, אבל לא שמעתי על שום מקרה שבו קרה הדבר בפועל.

הוריה - כבוד של אלה. אמנם היא עכשיו פטור־
 רה מכל ההגבלות המחמירות שהוטלו עליה: היא
 לא חייבת לשבת על הכס בדממה ולקבל קהל, היא
 לא צריכה לברך אף אדם, מותר לה לצאת ולשחק
 ולעשות ככל העולה על רוחה. אבל היא כבר אינה
 מורגלת בכך. במהלך מסעותי בעמק קטמנדו נתק־
 לתי בכמה אקס־קומארי בוגרות שסיפרו לי בהס־
 תייגות מסוימת על קשיי ההתאקלמות שחוו. הן
 התלקחו כששאלתי אותן אם אפשר שבתן או נכד־
 תן יפנו כמועמדות לתפקיד. כמה מהן נזעקו מרה
 לעצם העלאת הרעיון.

עדויות רבות מצביעות על דיכאון קשה שהקו־
 מארי היוצאות סובלות ממנו. תחושה זו מתעצ־
 מת לנוכח הקושי הגדול שקיים בכל הנוגע לחיי
 האישות המצפים לאותן ילדות שגדלו. בקרב בני
 נפאל רווחת האמונה כי אקס־קומארי עשויות
 להמיט אסון על בעליהן. הן ידועות לא רק בפי־
 נוק יתר ובמזרחיות רבות, אלא גם בכך שמשוהו
 מעוצמתה הסגפנית והאלימה של האלה דבק בהן.
 יש אפילו אמונה שגורסת כי בעת המשגל יוצאים
 נחשים מתוך איבר מינה ועלולים לבלוע את הבעל.
 מאמינים שרק גברים עם תעצומות נפש יכולים
 להתחתן עימן, דבר שאינו מקל עליהן במציאת
 חתן. ואם נמצא החתן, תיאלץ הקומארי לשעבר -
 שהמלך בכבודו ובעצמו סגד לה - לסגוד לבעלה.

הקומארי הגדולה

בפטאן, אחת משלוש הערים הנוואריות החשור־
 בות, כבר אין מלך, אך לקומארי שלה עדיין
 מייחסים חשיבות. יצרתי קשר עם משפחת הנע־
 רה והרגשתי חופשי לבוא וללכת, לצפות בפול־
 חן המבקרים ולהתכתב עם אבי המשפחה, שהוא
 חירש־אילם. הקומארי של פטאן ממשיכה לגור
 בביתה לאחר בחירתה, אבל צריך לקדש בו בשב־
 לה חדר פרטי לאכילה ולשינה (שכן מרגע בחירתה
 אסור לה לישון בסמיכות לאף אדם), וחדר נוסף
 לכס שלה ולטקסים. בן משפחה, בדרך כלל האב,
 סוגד לה מדי בוקר. תלבושתה אדומה, על מצחה
 קבועה עין שלישית, ושיערה אסוף.

המוניים לאלות השאקטי. באותו מועד נערך גם
 המבחן הסופי למועמדת. ההקרבה הגדולה נעשית
 לכאורה לכבודה של הקומארי ובמובן מסוים -
 בשמה. דווקא בלילה שטוף הדם הזה נבחרת התג־
 למותה של האלה שכל מהותה דווקא בהיעדרו של
 דם המחזור ודם הלידה.

ראשי תאו כרותים שכוכב לבן הושם בין קרניהם
 מונחים בחצר מקדש טלג'ו, והילדה צריכה לחלוף
 ביניהם ללא פחד ולהיכנס להיכל, שנפתח במיוחד
 לרגל האירוע. הראשים הכרותים מסמלים את השד
 מהישה אסורה, שהאלה יכלה לו. מכרים סיפרו
 לי כי המלווה של הקומארי מכסה את עיניה לבל
 תראה את הדם. בהגיעה למקדש מושיבים את היל־
 דה במערומייה לפני הכוהן, והוא עורך לה טקס של
 טיהור פיזי ומחיקת העבר, מעין לידה מחדש לצו־
 רך קבלת רוח האלה לתוכה. במהלך כניסת האלה
 לגופה היא נעשית אדומה יותר ויותר. בהמשך היא
 מולבשת בבגדי הקומארי האדומים, המסמלים את
 האנרגיה המינית והיוצרת (האדום הוא גם צבעו
 של סארי הנישואים וצבע לבושה של אישה שיל־
 דה ילדים). לפנות בוקר יוצאת הקומארי המלכ־
 תית החדשה ממקדש טלג'ו וחוצה את הכיכר על
 שטיח לבן שנפרש במיוחד אל ה"קומארי בהוואן"
 (Kumari Bhavan), משכנה הרשמי.

יש חיים אחרי הקומארי?

הילדה תכהן כקומארי עד להופעת הסימן הרא־
 שון של הטומאה - הדימום. בדרך כלל זהו המחזור,
 אבל הדימום יכול להיות גם מאובדן שון, מאבעבור־
 עות או סתם דימום מהאף. בסיום כהונתה פורשת
 הקומארי למשך ארבעה ימים לפינה במשכן. לאחר
 מכן מספרים אותה ומסירים ממנה את התכשיטים
 בעלי הערך - כדי שיעברו לבאה אחריה. מרגע
 זה ואילך היא עוזבת עם משפחתה את ה"קומארי
 בהוואן", שבה לביתה והופכת בן רגע לילדה רגילה,
 לפחות מבחינת כל הסובב אותה.

מיד לאחר סיום תפקידה נכנסת הקומארי לתקו־
 פה של נידוי, בגלל המחזור. יש בכך משום שבר
 נוראי לילדה שעד אותו היום חלקו לה כולם - כולל

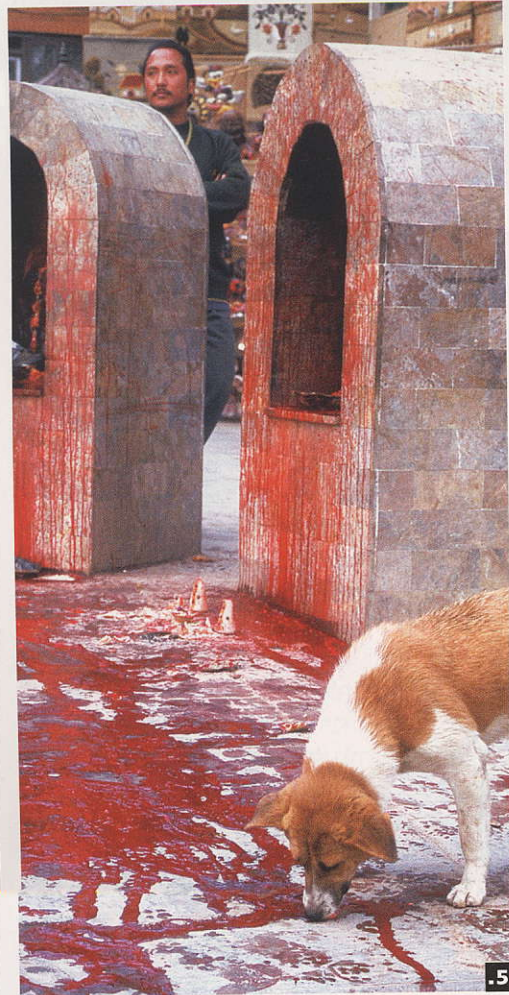

קבלת קהל: בכל יום, במשך שעתיים שלוש, נערכת קבלת

קהל. אל הקומארי מגיעים מאיכרים ועד חברי ממשלה - כל
 אחד סוגד לה ברכו. ביושבה על הכס מנשקים את כפות רגליה
 המונחות על סס מתכת גדוש במנחות של פרחים, מזון ושתייה.
 כל עוד היא יושבת על הכס היא מזוהה לחלוטין עם האלה
 - ומכיוון שכן היא מקבלת גם בשר ואלכוהול.

.4

.5

1. תהלוכה דתית
בפטאן שבמהלכה
הקומארי יוצאת לבמה
הציבורית
2. פרטים מתוך
מקדש האלה טלג'ו
בקטמנדו
3. ילדות צופות
בקומארי בפטאן
במהלך תהלוכה דתית
4. אחד האלים מזרי
האימה שפסליהם
מוצבים בכיכר דורבאר
בקטמנדו
5. אחרי הקרבת
הקורבנות בסמוך
למקדש טלג'ו

.3

הכנות הבוקר: בכל בוקר יש מי שדואג להלביש את הקומארי, להצמיד טיקה למצחה ולהושיב אותה על כס האריה - כלי הרכב של טלג'ו - לצורכי פוג'ה, טקסי הפולחן היומיים המתקיימים בבוקר ובערב.

לימודים: האלה אמורה להיות יודעת כל, ולכן לא מאמינים בחינוך הילדה. אבל מאחר שיוצאים מנקודת הנחה שהאלה אינה בקיאה ביותר ברזי הכתיבה, המתמטיקה והאנגלית, הקומארי זוכה לשיעורי השכלה בנפרד.

↑ הקומארי המבוגרת בפטאן. היא יושבת בחדר צדדי, על כס הקטן ממידותיה

מכרים ספקנים כשישבנו על כוס צ'אי ושוחחנו. ככל שחלף הזמן עורר הדבר ספקות הולכים וגדלים. היו שציינו כי יש על פניה צלקות של אבע"בועות רוח, והיו שראו תחבושות מגואלות בדם שהוצאו מהבית והוטמנו בחשאי. בינתיים מלאו לקומארי שלושים. היא עזרה בעבודות הבית, אבל לא יצאה ממנו. מפגשה היחיד עם העולם היה הפורחן שהופנה אליה. בנוכחות זרים ומבקרים היא לא דיברה מעולם. גם גודלה הפיזי עורר תרעומת, מכיוון שבאירועים חגיגיים נאלצו לשאתה כמה גברים. אחרים טענו דווקא שגודלה הוא התמזגות אמיתית עם אופי האלה. אלה לא חיפשו אחר סימנים להגעתו של המחזור, ובעיניהם היא היתה לאלה חזקה.

יותם יעקבסון - כותב, מצלם, מדריך טיולים בישראל ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה. מרצה בליווי שקופיות yotamj@017.net.il

כשהיתה בת 34, חל שינוי. אוכלוסיית פטאן נחלקה בין דעות שונות שהלכו והקצינו, והוחלט על עריכת בדיקה ותחקיר של האם ושל האלה הגדולה. בסופו של דבר היא סולקה ממעמדה כאלה. מאחר שהאם מבחינתה טוענת אחרת, היא ממשיכה להחזיק את בתה כקומארי מבוגרת. אסור לה להופיע בזמן חגיגות ציבוריות, ותחתיה מופיעה אחייניתה הצעירה. ולמרות כל זאת, מדי פעם עדיין מגיעים אליה מאמינים כדי לסגוד לה. בחשאי. ©

באחד מביקורי בבית, הציע לי האב להכיר את הקומארי הגדולה. לא הבנתי למה הוא מתכוון, אבל פסעתי אחריו. הוא הוביל אותי אל חדר צדדי קטן, ובו לתדהמתי ישבה בצמצום, על כס הקטן מלה"כיל את מידותיה, קומארי מבוגרת, בת יותר מארבעים. סימני יפי הנעורים עברו כלא היו. מבטה היה מזוגג, כאילו הביטה דרך פתחי עיניה אך לא ראתה דבר. האדישות אפפה את כל הווייתה, אדישות עצובה. כרעתי על ברכי וקדתי קידה כמקובל, ודמעות עמדו בעיני. מי זאת? כתבתי במהירות על פתק ותחבתי לידו של אבי הקומארי הצעירה. זאת אחותי, קומארי דהרמה בג'אצ'אריה, הוא השיב בכתב יד קפדני. היא מעולם לא קיבלה מחזור ולכן נותרה לכהן בתפקיד.

הגילוי החדש טלטל אותי לחלוטין וגרם לי לשוחח על כך עם מקומיים רבים. מבלי שהתכוונתי לכך, קפצתי היישר אל תוך מעמקה של תיבת פנדורה. לפי האמונה המקומית, אביה נפטר מכיוון שסגד לה פעם באופן שגוי. האם האלמנה, סבתה של הקומארי הצעירה, דאגה לשני האחים ולכל גינוני פולחן הקומארי. למרות המתירנות המסוימת הנהוגה כלפי אלמנות בקרב הנווארים, ללא הבת היתה האם הופכת לאלמנה עלובה. אולי זו הסיבה שלא דיווחה על קבלת המחזור, סחו לי

חגיגות: בכמה אירועים חגיגיים (אלה המועדים היחידים שבהם מותר לקומארי לצאת ממשכנה) נושאים אותה על כפיים, פורשים לפניה בדים ארוכים לבנים או מובילים אותה במרכבת התהלוכות. אחד האירועים הללו הוא המפגש השנתי עם המלך, שבו לפי המנהג מברכת הקומארי המלכותית את מלך נפאל.

המשכן: מקום מושבה של הקומארי המלכותית בקטמנדו, שנקרא קומארי בהואן, בנוי במתכונת של מקדש חסר פגודה. הקומה השנייה משמשת למגורי המשפחה, והקומה שמעליה מיועדת לפולחן הקומארי בלבד. במבנה יש תגליפי עץ נהדרים, רבים מהם מראים את סלג' בתנוחות ניצחון. בפיתוחים היא מופיעה כאלה צרת מותניים ושופעת חזה שהורגת שדים, ועם זאת היא נשארת בתולית.

